

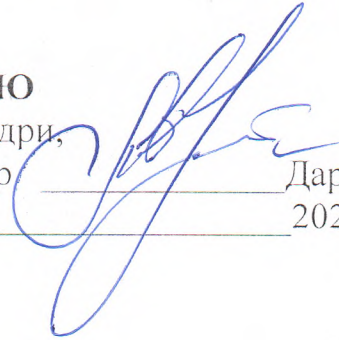
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО
Кафедра «Маркетинг»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри,

д.е.н., професор

«_____»

Дар'я ЛЕГЕЗА

_____ 2021р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

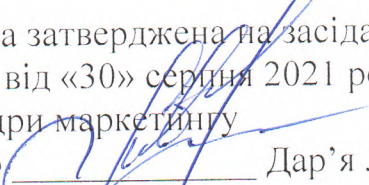
«Економіка, підприємництво і маркетинг»

для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності
201 «Агрономія» за ОПП Агрономія (на основі повної загальної середньої
освіти та ОКР «Молодший спеціаліст»)
факультет агротехнологій та екології

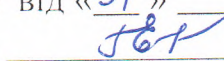
2021 – 2022 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка, підприємництво і маркетинг» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр» зі спеціальності 201 «Агрономія» за ОПП Агрономія (на основі повної загальної середньої освіти та ОКР «Молодший спеціаліст») – Мелітополь, ТДАТУ, 2021 – 12 с.

Розробник: Наталя ШКВИРЯ, к.е.н., доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри «Маркетинг»
Протокол № 1 від «30» серпня 2021 року
Завідувач кафедри маркетингу
д.е.н., професор Дар'я ЛЕГЕЗА

Схвалено методичною комісією факультету агротехнологій та екології зі спеціальності 201 «Агрономія» для здобувачів ступеня вищої освіти «Бакалавр»

Протокол № від «31» 08 2021 року
Голова, доц. Олена ГРИГОРЕНКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»	За вибором студентам	
Загальна кількість годин - 90	Спеціальність 201 «Агрономія»	Курс	Семестр
Змістових модулів – 2		3/2С	6-й/4-й
Тижневе навантаження: аудиторних занять – 4 год. самостійної роботи студента – 6,0	Ступінь вищої освіти: «Бакалавр»	Вид занять	Кількість годин
		Лекції	12
		Лабораторні заняття	-
		Практичні заняття	12
		Семінарські заняття	-
		Самостійна робота	66
		Вид контролю: диференційний залік	

2 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу – формування системи теоретичних і практичних знань у студентів з основних розділів прикладної економіки, підприємництва та маркетингу.

Завдання курсу:

- визначення поняття «стратегія розвитку аграрного підприємства» і «тактика її здійснення»;
- окреслення цільових характеристик діяльності підприємства на ринку;
- формування програми виробництва продукції та її реалізації, ресурсного забезпечення виробничої програми;
- визначення складових ресурсного потенціалу аграрного підприємства та пошук шляхів його ефективного використання;
- розробка і оцінювання господарського рішення;
- визначення понять: поточні витрати підприємства; собівартість продукції; собівартість видів продукції; склад поточних витрат; вивчення методів та прийомів аналізу; планування витрат підприємства;
- визначення поняття механізму формування та використання доходів і прибутків сільськогосподарського підприємства від різних напрямів його діяльності (виробничої, комерційної, зовнішньоекономічної, фінансової, інвестиційної та ін.);
- оцінка ефективності господарської діяльності та пошук шляхів її підвищення;
- надання уявлення про загальнотеоретичні засади підприємництва;
- ознайомлення із сучасним станом розвитку підприємництва та його проблемами;
- формування у студентів цілісне бачення проблем підприємницької діяльності;
- озброєння студентів навичками і вміннями, необхідними для організації власної справи.

Предмет курсу – закономірності функціонування і розвитку підприємництва в ринкових умовах

У результаті вивчення дисципліни **студент повинен:**

знати:

- особливості розвитку організаційних форм сільськогосподарського виробництва в ринкових умовах господарювання;
- основи організації підприємницької діяльності в аграрних формуваннях;
- систему, принципи і методи планування діяльності аграрних формувань, а саме: стратегічне, поточне, бізнес-планування та оперативне;
- ресурсний (земельний, технічний, трудовий) потенціал сільськогосподарських підприємств і організацію його раціонального використання для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва;
- раціональну організацію земельної території аграрних формувань;
- методи визначення норм виробітку, форми і системи оплати праці в

сільському господарстві;

- раціональні способи організації виробничих процесів в рослинницьких і тваринницьких галузях;
- формування фінансів та джерела доходів, розподіл прибутків сільськогосподарських підприємств.

вміти:

- обґрунтовувати організаційно-економічні заходи, спрямовані на підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції в умовах ринкових відносин;
- організувати раціональне використання земельних, матеріально-технічних і трудових ресурсів для ефективного виробництва сільськогосподарської продукції;
- скласти технологічні карти вирощування сільськогосподарських культур і робочі плани по періодах польових робіт, визначати потребу в робочій силі і засобах виробництва;
- здійснювати економічну оцінку прогресивних організаційно-технологічних прийомів вирощування сільськогосподарських культур;
- розраховувати норми виробітку на ручні та механізовані роботи в рослинництві;
- оцінювати кінцеві результати фінансово-господарської діяльності аграрних формувань;
- загальні принципи організації праці, види й форми поділу і кооперації праці, раціональні режими праці і відпочинку та застосовувати їх на практиці;
- специфіку сільськогосподарської праці, суть соціально-трудова відносин, загальні положення і тенденції розвитку ринку праці на селі, основи соціального захисту працівників.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1: «Економіка сільського господарства».

Тема 1. Сільське господарство як галузь народного господарства країни [1, с. 8-22; 4, с. 10-32; 8, с. 22-38; 11, с. 6-19; 15, с. 42-64]

Сутність і значення агропромислового комплексу. Структура агропромислового комплексу. Структура АПК. Цілі розвитку АПК. Особливості сільськогосподарського виробництва. Галузевий склад сільського господарства. Спеціалізація сільськогосподарського підприємства. Рівень спеціалізації. Тенденції розвитку економічних процесів підприємства та їх дослідження.

Тема 2. Ресурсний потенціал сільського господарства [1, с. 26-59; 2, с. 40-65; 9, с. 34-58; 10, с. 29-51; 12, с. 30-46; 15, с. 65-88]

Економічна сутність та склад ресурсного потенціалу. Виробничі ресурси сільського господарства. Трудові ресурси. Показники ефективності використання трудових ресурсів. Фактори й резерви підвищення продуктивності праці. Земельні ресурси. Показники та фактори ефективного використання земельних ресурсів. Оборотні засоби сільськогосподарського

підприємства. Джерела формування оборотного капіталу. Ефективність використання оборотного капіталу. Основні засоби та виробнича потужність аграрного підприємства. Облік та оцінка основних засобів. Амортизація основних засобів та методи її нарахування. Матеріально-технічна база аграрних підприємств та стан її розвитку. Власність на засоби виробництва і землю та її вплив на економічну ефективність.

Змістовий модуль 2: «Основи підприємницької та маркетингової діяльності»

Тема 3. Основи підприємництва в ринкових умовах [6, с. 4...20; 7, с.10...22; 12, с.7...16]

Зміст і характерні риси підприємництва. Суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності в ринковій економіці. Принципи та функції підприємництва. Особливості підприємницької діяльності в аграрному секторі. Механізм створення власної справи. Становлення підприємництва в аграрному секторі України.

Тема 4. Сутність маркетингу та його сучасна концепція [6, 17...29; 10, 33...44; 14, 29...41]

Поняття маркетингу та ключові концепції, що покладені в його основу. Розуміння соціальних основ маркетингу. Порівняння та еволюція концепцій управління маркетингом. Аналіз основних потреб маркетингу, які необхідно вирішувати маркетологам. Суб'єкти маркетингу. Маркетинг та формування попиту у ринковому середовищі. Види маркетингової діяльності у відповідності з попитом на товар. Класифікація маркетингу за різними ознаками. Функції маркетингу. Цілі та принципи маркетингу. Об'єкти та суб'єкти маркетингу.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				бали в
			годин				
			лк	лаб.	пр.	СРС	
Змістовий модуль 1. «Економіка сільського господарства»							
1	Лекція 1	<i>Сільське господарство як галузь народного господарства країни</i>	2	-	-	-	-
	Практичне заняття № 1	Земельні ресурси аграрних підприємств та ефективність їх використання	-	-	2	-	10
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі	-	-	-	8	3
2	Лекція 2	<i>Ресурсний потенціал сільського господарства</i>	2	-	-	-	-
	Практичне заняття № 2	Витрати підприємства. Собівартість продукції	-	-	2	-	10
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі	-	-	-	9	4

Номер тижня	Вид занять	Тема заняття або завдання на самостійну роботу	Кількість				балів
			годин				
			лк	лаб.	пр.	СРС	
3	Лекція 3	<i>Ресурсний потенціал сільського господарства</i>	2	-	-	-	-
	Практичне заняття № 3	Спеціалізація, концентрація та інтеграція в сільськогосподарському виробництві	-	-	2	-	10
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі	-	-	-	8	3
4,5	Самостійна робота	Підготовка до написання ПМК I	-	-	-	9	-
	ПМК I	Підсумковий контроль за змістовий модуль I	-	-	-	-	10
Всього за змістовий модуль 1 – 46 год.			6	-	6	34	50
Змістовий модуль 2 «Основи підприємницької та маркетингової діяльності»							
6	Лекція 4	<i>Основи підприємництва в ринкових умовах</i>	2	-	-	-	-
	Практичне заняття № 4	Капітал підприємства. Виробничі фонди	-	-	2	-	10
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі	-	-	-	8	4
7	Лекція 5	<i>Сутність маркетингу та його сучасна концепція</i>	2	-	-	-	-
	Практичне заняття № 5	Фінансово-економічні результати й ефективність діяльності підприємств	-	-	2	-	10
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі	-	-	-	8	3
8	Лекція 6	<i>Сутність маркетингу та його сучасна концепція</i>	2	-	-	-	-
	Практичне заняття № 6	<i>Ціноутворення в системі АПК</i>	-	-	2	-	10
	Самостійна робота	Робота на навчально-інформаційному порталі	-	-	-	8	3
10,11	Самостійна робота	Підготовка до написання ПМК II	-	-	-	8	-
	ПМК II	Підсумковий контроль за змістовий модуль II	-	-	-	-	10
Всього за змістовий модуль 2 – 44 год.			6	-	6	32	50
Всього з навчальної дисципліни – 90 год.							100

5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 1

1. Земля як основний засіб виробництва в сільському господарстві.
Родючість землі та її види.
2. Земельні відносини та етапи їх реформування.
3. Основи Земельного кодексу України.

4. Основні напрями раціонального використання землі та підвищення його ефективності.
5. Суть і фактори розміщення та спеціалізації сільськогосподарського виробництва
6. Форми спеціалізації й методика визначення виробничого напрямку підприємства
7. Галузі й галузева структура аграрних підприємств та методика її визначення
8. Методика визначення ефективності галузевої структури підприємства
9. Економічна сутність ресурсного потенціалу і його склад
10. Праця та її види. Особливості праці в сільському господарстві.
11. Персонал, трудові ресурси, робоча сила: поняття, їх склад.
12. Професія, спеціальність, кваліфікація персоналу: визначення, функції.
13. Шляхи покращення використання трудових ресурсів.
14. Основні напрями підвищення продуктивності праці
15. Поняття та особливості матеріально-технічної бази аграрних підприємств
16. Матеріально-технічна база, її вплив на господарську діяльність підприємств.
17. Економічне значення матеріально-технічної баз сільського господарства.
18. Економічний зміст поділу виробничих засобів на основний і оборотний
19. капітал.
20. Визначення основних фондів: суть їх поділу на виробничі і невиробничі, сільськогосподарського і несільськогосподарського призначення.
21. Склад і приклади основних фондів.
22. Показники забезпечення та руху основних фондів.
23. Кінцеві результати діяльності аграрних підприємств.
24. Суть ефективності і рентабельності ведення виробництва.
25. Чинники зростання ефективності діяльності підприємств.
26. Методика визначення показників рентабельності.
27. Методика визначення показників економічної ефективності виробництва.
28. Суть собівартості продукції і характеристика її видів
29. Склад витрат за всіма видами діяльності підприємств
30. Групування операційних витрат за економічними елементами та статтями. Поняття валових витрат
31. Класифікація витрат
32. Постійні і змінні витрати
33. Послідовність і методи визначення собівартості сільськогосподарської продукції
34. Методика визначення собівартості сільськогосподарської продукції

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ № 2

1. Признаки підприємницької діяльності: самостійна ініціатива, системність дій та особистий ризик спрямований на досягнення максимального прибутку.
2. Поняття «бізнес». Основні межі і ознаки підприємницької діяльності
3. Суб'єкти підприємницької діяльності в Україні. Права та обов'язки підприємців.
4. Принципи підприємництва.
5. Функції підприємництва в економіці.
6. Місце і роль малого підприємництва в економіці.
7. Підприємництво приватне, колективне, державне.
8. Підприємницька ідея і її роль в організації власної справи.
9. Принципи створення власної справи.
10. Ліцензування діяльності підприємства.
11. Нормативно-правові документи, що регулюють здійснення підприємницької діяльності в Україні. Їх характеристика.
12. Підприємницький ризик: сутність, види, заходи щодо зменшення.
13. Виробниче, торгове і фінансове підприємництво. Страхове підприємництво.
14. Загальна характеристика організаційно-правових форм. Індивідуальне і приватне підприємництво.
15. Господарські товариства: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, командитні та повні товариства.
16. Сутність та особливості діяльності орендних підприємств.
17. Одноосібне володіння, його переваги та недоліки.
18. Сутність та особливості діяльності фермерських господарств.
19. Сутність, види та особливості діяльності кооперативів.
20. Установи, організації, підприємства об'єднання громадян. Кредитні союзи.
21. Особливості формування статутного капіталу для підприємств різних форм власності.
22. Поняття, види й признаки об'єднань юридичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності.
23. Особливості діяльності асоціацій, корпорацій, консорціумів та концернів
24. Признаки об'єднань юридичних осіб.
25. Порядок реєстрації підприємницької діяльності.
26. Застави для припинення підприємницької діяльності. Процес припинення підприємницької діяльності.
27. Порядок ліквідації і реорганізації підприємства.
28. Сутність та функції бізнес-плану.
29. Методологія та стадії розробки бізнес-плану.
30. Інформаційне поле бізнес плану.

31. Структура розробки бізнес-плану, його оформлення.
32. Розділи бізнес-плану, їх зміст і характеристика.
33. Технологія розробки бізнес-плану.
34. Маркетингові дослідження, як джерело необхідної інформації.
35. Підходи існують до визначення поняття «ринок»
36. Функції конкуренції на ринку
37. Ознаки має внутрішньогалузева та міжгалузевої конкуренції
38. Сутність та особливості функціонування ринку досконалої конкуренції
39. Сутність та особливості функціонування ринку монополістичної конкуренції
40. Цінова та нецінова конкуренція
41. Чинники, які впливають на розвиток конкуренції
42. Поняття конкурентоспроможності підприємства. Критерії конкурентоспроможності
43. Поняття та класифікація конкурентної переваги
44. Визначення менеджменту, еволюція менеджменту.
45. Поняття менеджменту організації. Завдання менеджменту організації. Основні функції менеджменту організації.
46. Поняття організації, формальні та неформальні організації. Ресурси організації. Зовнішнє оточення організації. Фактори прямого та непрямого впливу на діяльність організації.
47. Менеджери та їх роль у сучасному підприємстві. Модель сучасного менеджера: здібності та мотивація менеджерської діяльності, вимоги до особистості менеджера.
48. Модель сучасного менеджера. Принципи управління.
49. Місія і цілі організації. Вимоги до цілей організації. Стратегія організації. Класифікація стратегій організацій.
50. Контроль як функція управління організацією (сутність, види, вимоги ефективного контролю).
51. Організаційні структури. Вимоги до організаційних структур. Чинники, які впливають на проектування організації
52. Мотивація як функція менеджменту

6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Березівський П.С. Організація виробництва в аграрних формуваннях. Навчальний посібник. / П.С. Березівський, Н.І. Михалюк - К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 560 с.
2. Бідзюра І. П. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу: Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних аграрних закладів освіти /І.П. Бідзюра, В.К. Збарський, М.М. Ільчук - К., 2001. - 320 с.
3. Варналій З.С. Основи підприємницької діяльності/ З.С. Варналій, В.О. Сизоненко - К. : Знання України, 2004.-404 с.

4. Виноградська А.М. Основи підприємництва: Навчальний посібник. Друге видання, перероб. і допов. / А.М. Виноградська - К.:Кондор, 2005.- 544 с.
5. Гой І.В. Підприємництво: Навчальний посібники / І.В. Гой, Т.П. Смелянська. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 368с.
6. Діденко В.М. Менеджмент: Підручник./ В.М. Діденко - К.: Кондор, 2008. - 584с.
7. Донець Л.І. Основи підприємництва. Навчальний посібник./ Л.І. Донець, Н.Г Романенко. - К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 320 с.
8. Збарський В. К. Основи підприємництва та бізнесу: Підручник / В.К. Збарський - Вінниця.: Нова книга, 2004. - 464 с.
9. Ільчук М.М. Підприємницька діяльність та агробізнес: Підручник/ М.М. Ільчука, Т.Д. Іщенко. – К.: Вища освіта, 2006. – 543 с.
10. Кіндрацька Г. І. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. /Кіндрацька Г. І. – К. : Знання, 2006. – 366 с.
11. Козловський В. О. Інноваційний менеджмент : навчальний посібник / Козловський В. О. – Вінниця : ВНТУ, 2007. – 210 с.
12. Козловський В. О. Підприємницька діяльність. Практикум. Частина 1. / В. О. Козловський– Вінниця : ВНТУ, 2006. – 175 с.
13. Малий бізнес та підприємництво в ринкових умовах господарювання: Навч. посіб. [Л. І. Воротіна, В. Є. Воротін, та ін.] ; за ред. Л. І. Воротіна— К., 2004. — 308 с.
14. Осовська Г. В. Менеджмент організацій : підручник. / Г. В. Осовська, О. А. Осовський – К. : Кондор, 2009. – 680 с.
15. Савченко Е. Приватне підприємництво: запитання та відповіді. -5-те вид., переробл. і доп./ Е. Савченко, Ж.Семенченко, О.Пироженко - Х.: Фактор, 2003. — 128 с.
16. Шморгун Л. Г. Менеджмент організацій : навч. посіб. / Шморгун Л. Г. – К. : Знання, 2010. – 452 с.

Допоміжна

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств / В.Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2002. — 624 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрного підприємства: Навч.-метод. посібник для самот. вивч. дисц./ В.Г. Андрійчук — К.: КНЕУ, 2000. — 356 с.
3. Безгінова Л.І. Економіка підприємства: Навч. посібник (у структурно-логічних схемах) / Л.І. Безгінова, С.М. Шинкар, В.В. Гармаш – Харків: ХДУХТ, 2007.
4. Бондар Н.М. Економіка підприємства / Н.М. Бондар – К.: А.С.К., 2004.
5. Войчак А.В. Маркетинговий менеджмент. / А.В. Войчак – К.: КНЕУ, 2008. – 342с.
6. Гетьман О.О. Економіка підприємства: Навч. посіб. – 2-ге видання / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал – К.: Центр учбової літератури, 2010. С. 340-368.
7. Данилейко О. Власна справа: Метод.посіб. для тренерів./ О.Данілейко, І.Захарченко, К.Ковалко - К.: Юніверс, 2002. — 144 с

8. Економіка підприємства. [П.П. Руснак, В. Г. Андрійчук, А.А. Ільєнко та ін.] ; за ред. П.П. Руснака. – Біла Церква, 2003. – 256 с.
9. Іванілов О.С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.]/О.С. Іванілов. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – С. 383-403.
10. Мазур А.Г. Агробізнес: Навч. Посібник / А.Г. Мазур, І.В. Власенко, С.Г. Кафлевська – Вінниця.:Едельвейс, 2008. – 528 с.
11. Макаровська Т.П. Економіка підприємства: Навч. посіб. Для студ. вищ. навч. зал. / Т.П. Макаровська, Н.М. Бондар – К.: МАУП, 2003. – С. 120-130.
12. Мацибора В. І. Економіка підприємства: Навч. посібник./ В.І. Мацибора, В.К. Збарський, Т.В. Мацибора – К.: Каравела, 2008. – 312 с.
13. Нагаєв В.М. Аграрний менеджмент:Практикум / В.М. Нагаєв – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 319 с.
14. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Підручник . – Вид. 2-ге, перероб. та доп. / С.Ф. Покропивний – К.: КНЕУ, 2001. – 528 с.
15. Шваб Л. І. Економіка підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-е вид./ Л.І. Шваб - К.: Каравела, 2005. - 568 с.

7. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Освітній портал ТДАТУ <http://op.tsatu.edu.ua/course/view.php?id=789>
2. Наукова бібліотека ТДАТУ <http://www.tsatu.edu.ua/biblioteka/>
3. Методичний кабінет кафедри маркетингу.
4. Internet.